8. Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира / Серебренников Б.А. - М.: Наука, 1988. - 216с.
9. Селиванова Е.А. Когнитивная ономасиология.-К.: Фито-социоцентр, 2000.-248с.
10. Соколовская Ж.П. Система в лексической семантике: Анализ семантической структуры слова. - К.: Вища школа, 1979. - 189с.
11. Тараненко О.О. Відображення суспільного сприйняття світу в семантиці мови // Мова і Культура / Русанівський В.М. - К.: Наукова думка,1986. -137с.
12. Текст як відображення картини світу / Лобас В.Ф. - К.: Вища школа, 1989. - 38с.
13. Цывьян Т.В. Лингвистические основы Балканской модели мира. - М.: Наука, 1990. - 207с.

Ольга ВАЛІГУРА ***© 2008***

ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ОЗНАКИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ МОВЛЕННЄВОГО ПРОСТОРУ ДВОМОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Тяжіння поглядів представників лінгвістичних студій до антропоцентричного когнітивно-комунікативного дослідження мовних явищ, яке відбувалося на межі XX - XXI століть, зумовило поступове зміщення наукового інтересу у бік зацікавлення роллю мовної особистості в ситуації білінгвізму [Гнатюк 2003: 71-75; Иванова 2002: 445-448; Шумарова 2000: 5-7; Grosjean 1997: 225¬ 230; Meuter 2005: 349-351; Poulisse 1997: 201-205].

У зв'язку з цим ще декілька десятків років тому у лінгвістиці домінували дослідження, у яких двомовність вивчалась як певна об'єктивна даність, самодостатнє лінгвістичне явище в абстрагуванні від свого суб'єкта - носія двох мов. Проте в останні роки фокус мовознавчих досліджень все більш акцентно зміщується в бік основної постаті формування екзоглосної мовної ситуації - носія двох (декількох) мов. При цьому розгляд класичної проблематики білінгвізму починає здійснюватися крізь призму двомовної особистості на тлі її соціальних, культурних, психологічних тощо ознак.

Незважаючи на існуючі результати дослідження комунікативної діяльності особистості в ситуації білінгвізму [Grosjean 1985: 467-477; Hakuta 1986: 85-101; Romaine 2004: 78-119; Walters 2004], на даний час не знайшов свого достатньо адекватного розв'язання блок питань, що мають відношення до мовно-мисленнєвої діяльності двомовної особистості, визначення рівнів її сформованості та одиниць опису цих рівнів. Вирішення зазначених питань набуває надзвичайної актуальності з погляду необхідності глибшого розуміння складного взаємозв'язку процесів мислення і мовлення, зокрема, природи білінгвізму та фонетичної інтерференції як його основного прояву.

Саме тому цю теоретичну розробку було спрямовано нами на систематизацію, аналіз та уточнення існуючих у сучасній лінгвістиці когнітивно-концептуальних передумов, лінгвокогнітивних ознак, понятійних конструктів, концептів та термінів, необхідних для опису механізму функціонування й особливостей організації мовленнєвого простору двомовної особистості у ментальних процесах прояву фонетичної інтерференції в англійському мовленні українського білінгва.

Результати аналізу, започаткованого під кутом зору поставленої мети, свідчать, що у сучасній лінгвістиці активно дискутується проблема мовної особистості [Бацевич 2004: 186; Бондаренко 2002: 1; Караулов 2006: 11-83; Потапенко 2004: 7-62; Карасик 2004: 7; Красных 2001: 148-152; Тамерьян 2006: 117], яку Ю.М. Караулов [Караулов 2006: 37] розглядає як сукупність здібностей та властивостей людини, що зумовлюють творення та сприйняття мовленнєвих текстів, які відрізняються за ступенем структурно-мовної складності, глибиною та точністю відображення дійсності, певною цільовою спрямованістю. У центрі уваги згадуваних вище дослідників знаходиться переважно національна одномовна особистість, в основі мовної картини світу котрої лежить певний національномовний інваріант, у межах якого особистість завжди має свою специфіку, зумовлену освітою, вихованням, інтересами тощо і відображену у мовленні.

При цьому в науковій літературі мають місце суперечливі підходи щодо сутності двомовної особистості, трактування термінів, якими вона позначається, аспектів її дослідження.

Так, у працях [Богин 1998: 3; Буданова 2004: 1; Гальскова 2004: 60; Халеева 1995: 277; Черничкина 2004: 23-24] розрізняється *первинна мовна особистість* як носій рідної мови та *вторинна мовна особистість* як носій мовної свідомості, який адекватно (хоча й апроксиматично) відображає мовну картину іншої лінгвокультурної спільноти. На жаль, у нас, як і у Т.Ю. Тамерьян [Тамерьян 2006: 118-119] та інших дослідників, немає логічних підстав для погодження із запропонованим поділом індивідів на первинну та вторинну мовні особистості, оскільки широко відомими фундаментальними працями З.Фрейда та Г.Юнга доведено, що людина не може мати дві особистості одночасно, а, отже, у разі необхідності може лише вестися мова про роздвоєння особистості у контексті клінічного діагнозу або розмаїття її рольових поведінок.

Важливішою у колі розглядуваних проблем уявляється теза про двомовну особистість як суб'єкта і центральну фігуру міжкультурної комунікації, яка, за об'єктивним твердженням А.Е.Карлінського [Карлинский 1990: 48], є місцем контакту двох мов. Цієї ж позиції притримується П.М.Донець [Донец 2001: 60], зазначаючи, що міжмовна комунікація відбувається в головах білінгвів.

За іншими визначеннями (див., напр. [Черничкина 2007]), для дослідження лінгвістичного статусу і характеристик штучного білінгвізму пропонується використовувати поняття "комунікативна особистість штучного білінгва", ядром якої є мовна особистість як носій коду, наступним рівнем є мовленнєва особистість, яка забезпечує ефективне вербальне спілкування, і найвищим рівнем є комунікативна особистість як сукупність різнорівневих характеристик комунікативної поведінки білінгва, яка містить вербальні й невербальні компоненти. До певної міри поняття "комунікативна особистість" було б припустимо вживати як таке, що, відповідно до трактування О.К.Чернічкіною, вказує на цілісність особистості та відображає шлях і середовище її становлення, трансформаційні процеси на рівні комунікативних складових двомовної особистості. Проте, на підставі логіки попереднього міркування, варто нагадати, що людська особистість може проявлятися у формі будь-якої діяльності індивіда, у тому числі, комунікативній, мовній, мовленнєвій, розумовій, суспільній тощо. Отже, коректніше, на наш погляд, використовувати поняття "комунікативний прояв особистості" або в інших випадках характеризувати її дії традиційними поняттями на кшталт "творча особистість", "особистість, що працює", "особистість, що бере участь у комунікації", які прийнято замінювати синонімами "людина", "індивід", "співрозмовник", "комунікант". Це тим більш заслуговує на увагу, оскільки у класичній мові лінгвістики як науки вже давно набули визнання такі споріднені поняття, як комунікативні навички індивіда, комунікативна компетенція мовця, комунікативна потреба індивіда і т.п. Інакше кажучи, будь-яка класифікація ознак або характеристик прояву особистості під час її комунікативної діяльності (двомовність, мовна компетенція, мовленнєвий простір, мовленнєво-мисленнєва діяльність) може без практичних ускладнень вичерпно описуватися існуючою системою понять: мова, мовлення, мовна свідомість, мовна здатність, мовленнєва поведінка, мовець, комунікант тощо.

Мовну особистість досліджують, як правило, у двох аспектах. З одного боку, створюють типології мовних особистостей (див., напр., [Бацевич 2004: 188; Бондаренко 2002: 1; Воробьева 2004: 50; Карасик 2004: 10], з іншого, вивчають її організацію. При цьому виокремлюють три наступні рівні мовної реалізації: *нульовий,* або вербально-семантичний (структурно-мовний), який відображає ступінь володіння індивідом повсякденною мовою; *лінгвокогнітивний,* репрезентований мовною картиною світу з її ієрархією смислів і цінностей, та *мотиваційний або прагматичний,* який охоплює мету, мотиви, інтереси, установки, наміри [Караулов 2006: 37-38], а також ціннісний, пізнавальний, поведінковий аспекти [Карасик 2004: 22]. У межах другого напряму провадять аналіз того, як здібності й уміння мовної особистості впливають на формування лінгвокогнітивних структур її свідомості, способи означування відображеної дійсності та структурно-мовну організацію текстів і дискурсу.

Під час опису мовної особистості прийнято враховувати основні таксономічні одиниці кожного із зазначених рівнів. На вербально-семантичному рівні використовують одиниці опису фонетичного, лексичного та граматичного ладу мови. На когнітивному рівні одиницями опису мовної особистості слугують певні одиниці, за допомогою яких у мові носія формується картина світу, а саме, денотат, сигніфікат, екстенсіонал і інтенсіонал поняття, фрейм, узагальнююче висловлення, метафора, концепт. Важливу роль при цьому відводять розкриттю сутності терміна "концепт" як основного поняття, за допомогою якого віддзеркалюють механізм структурування у свідомості мовної особистості національно маркованої картини світу. До арсеналу одиниць

лінгвокогнітивного рівня відносять здебільшого ті самі слова, що й до нульового (вербально-семантичного) рівня, але їх вирізняють за ознакою організованості в стрункy систему, що відображає сприйняття особистістю світу. На прагматичному рівні реалізуються інтенції та настанови мовної особистості, які впливають на її відношення до оточуючої дійсності, до певної комунікативної ситуації і, зрештою, на динаміку відображуваної у її мові картини світу. Інвентар одиниць прагматичного рівня вміщує пресупозицію, дейксис, ключові слова, прецедентні тексти, способи аргументації, плани, програми та сценарії мовленнєвої поведінки.

За асоціацією з описаною вище трьохрівневою моделлю організації мовної особистості, запропонованою Ю.М. Карауловим, ми набуваємо підстав для виокремлення структурно-ментальних рівнів мовленнєво-розумової діяльності двомовної особистості, таких як: *вербально-семантичний, лінгвокогнітивний* (тезаурусний), *мотиваційний.*

Понятійний апарат для опису структур інформаційних утворень пам'яті й особливостей реалізації ментальних процесів, що відбуваються у свідомості двомовної особистості, доцільно, на наш погляд, добирати на основі таких міркувань. Адекватною уявляється запропонована В.П.Нерознаком та І. І. Халеєвою [Нерознак 2005: 587-591] модель структури лінгвокогнітивного рівня, яка складається з двох взаємозв'язаних, але відносно автономних конструктів, а саме: когнітивної бази-І (тезауруса) як асоціативно-вербальної сітки мови, що формує мовну картину світу, і когнітивної бази-ІІ (тезауруса) - системи пресупозицій та імплікацій мовної особистості, яка формує її концептуальну картину світу.

У такому разі когнітивною базою слід означати [Красных 2001: 164] певну сукупність знань, концептів, уявлень, спільних для всіх членів певної лінгвонаціональної спільноти. Основною складовою такої бази слугуватимуть національно детерміновані інваріанти сприйняття «культурних предметів», а не індивідуальні уявлення про них окремих індивідів, у той час як роль її елементів виконуватимуть прецедентні феномени, фрейми, кліше та штампи свідомості, стереотипи. При цьому когнітивні бази і когнітивні простори (індивідуальний та колективний) реалізуватимуться у пресупозиції як зоні перетину когнітивних просторів комунікантів, що актуалізується у процесі міжмовної комунікації в кожній конкретній ситуації; і чим ця зона ширша, тим вдалішою буде комунікація. У межах такого розгляду зручно виокремлювати три відомі пресупозиції: *макропресупозиція* (співвідносна з когнітивною базою), *соціумна пресупозиція* (співвідносна з колективним когнітивним простором) та *мікропресупозиція* (співвідносна з індивідуальним когнітивним простором) [Красных 2001: 180].

Разом із тим необхідно враховувати взаємозалежність обох когнітивних баз як засобів квантування мовної та концептуальної картин світу, змінених крізь призму мовної особистості, оскільки формування суб'єктної мовної картини світу опосередковано знаннями про світ зі сторони мовної особистості. Інакше кажучи, формування когнітивної бази-І здійснюється за допомогою впливу когнітивної бази-ІІ, яка, у свою чергу, неодмінно спирається на об'єктивовану у слові когнітивну базу-І. Цю їхню взаємозалежність слід розуміти як зумовлену соціальною повторюваністю процесу пізнання та марковану соціально-детермінованим досвідом мовної особистості, її мотивами й ціннісними орієнтаціями, які є базовим інваріантом певної соціокультурної спільноти.

У межах концепції дослідження комунікативної та лінгвокогнітивної специфіки інтерферованого англійського мовлення українських білінгвів цілком слушною видається думка В. І. Карасика [Карасик 2004: 8] щодо виокремлення деяких аспектів вивчення мовної особистості, які характеризують її мовленнєву організацію. До таких аспектів він відносить: *мовну здатність* індивіда як органічну можливість навчитися мовному спілкуванню (психічні й соматичні здібності людини); *комунікативну потребу,* (адресність, спрямованість на комунікативну умову, учасників спілкування, мовний колектив, носіїв культури); *комунікативну компетенцію* (вміння здійснювати спілкування в різних регістрах для оптимального досягнення мети); *мовну свідомість* (активне вербальне відображення у внутрішньому світі зовнішнього світу); *мовленнєву поведінку* (усвідомлену і неусвідомлену системи вчинків, які розкривають характер і спосіб життя людини).

Відтак, мовна здатність і комунікативна потреба є передумовою оволодіння мовою і здійснення міжмовної комунікації, а комунікативна компетенція є виявом мовної свідомості у доборі засобів спілкування. У зв'язку з цим мовна здатність розглядається [Шахнарович 1995: 223] як механізм забезпечення використання "психологічних знарядь", і водночас як "процес використання цих знарядь". Він також звертає увагу на те, що культурні правила їх вибору і ситуативна організація знаходяться власне поза мовною здатністю, оскільки вони належать до

комунікативної компетенції, яка разом із мовною здатністю створює мовну особистість. Щодо мовленнєвої поведінки білінгва, то вона може бути схарактеризована як певна взаємодія універсальних властивостей, притаманних носієві мови, та національно-мовних, сформованих під впливом системи рідної мови.

Динаміка змін комунікативної компетенції білінгва як один з аспектів вивчення двомовної особистості розглядається нами у контексті набуття ним міжкультурного характеру з одночасним підвищенням у результаті трансформацій його комунікативного та лінгвокогнітивного потенціалу , які й стимулюють його входження в нову лінгвокультуру. Зміст комунікативної компетенції білінгва характеризується розширенням простору культурних, когнітивних й емотивних моделей комунікативної поведінки індивіда в рідній та чужій лінгвокультурах, що свідчить, на наш погляд, про значну перевагу комунікативної компетенції білінгва у порівнянні з монолінгвом. До того ж, не слід залишати поза увагою і здатність двомовної особистості до інкорпорування нових знань, інтеграції вже існуючих та набутих знань і вмінь.

Оскільки процес становлення компетенції білінгва є певним континуумом, представленим у часі та просторі, то нам уявляється необхідним виокремити такі рівні сформованості його комунікативної компетенції:

1) *монокультурна комунікативна компетенція,* у обсязі якої основними орієнтирами комунікативної поведінки індивіда слугує рідна лінгвокультура;

2) *перехідна комунікативна компетенція,* межі якої розповсюджуються від *інтерферованої* комунікативної компетенції, що вирізняється високим ступенем інтерференції у процесі адаптації білінгва до іншої лінгвокультури до *диференціюючої/ідентифікуючої* комунікативної компетенції, яка передбачає знання лінгвокультурних відмінностей і спробу будувати з їх урахуванням свою мовленнєву поведінку;

3) *бікультурна комунікативна компетенція,* яка проявляється у межах рідної та іншомовної лінгвокультур, свідчить про високий рівень акультурації і передбачає не лише знання, а й уміння та навички побудови інтенційно-стратегічної програми міжмовної комунікації, дотримання її і контролю за нею у процесі міжкультурного спілкування.

Розглядаючи ментальне поле білінгва, значну увагу, на нашу думку, варто приділяти його комунікативним складникам. Не заперечуючи значущості біологічного, психологічного, соціального компонентів у структурі його особистісного поля, варто декларувати їхню підпорядкованість комунікативному компоненту, який формує домінуючі контури особистості. За цих умов саме мова та культура утворюють комунікативний простір, поза межами якого неможливе існування і самореалізація особистості. Отже, під час набуття білінгвом іншомовної комунікативної компетенції відбуватимуться зміни всередині комунікативних складників його особистості, а саме на когнітивному, емоційному, культурному та мовному рівнях.

Загальновідомо, що, засвоюючи іншу мову, індивід одночасно долучається до іншої культури, бере участь у процесі акультурації [Верещагин 1969], під якою розуміють зазвичай тісно пов'язане з мовою сприймання ним або цілою національно-лінгвокультурною спільнотою культури іншої спільноти. Відтак у разі засвоєння індивідом іншої мови виникає не лише проблема білінгвізму, а й проблема бікультуральності, оскільки при двомовності ми вимушені мати справу не тільки з двома різними системами лінгвістичних навичок, а й з різними системами навичок культури. Якщо одномовна особистость інтегрована в лінгвокультурний простір лише своєї національної спільноти, то її бачення дійсності обумовлюється специфікою національного світосприйняття, ментальності, які втілюються у мові і через неї ж формуються. Тому індивідуальний когнітивний простір такої особистості утворюється лише на основі когнітивної бази тієї національної лінгвокультурної спільноти, членом якої вона є. Щодо двомовної особистості, то тут має місце процес формування білінгвокультурного індивіда, у свідомості якого передбачається наявність двох когнітивних баз, співвідносних з мовами, якими він володіє.

Простежуючи зв'язок між рівнями акультурації та типами білінгвізму, Є. М.Верещагін [Верещагин 1969] виділяє три *рівні акультурації:* 1) *слабку,* або *початкову* акультурацію, яка характеризується наявністю адаптації, під якою розуміється такий етап контакту культур, коли індивід або вся етнічна спільнота зберігає свої первинні культурні елементи, що вступають у конфлікт з чужими, і модель поведінки, стосунків визначається значним чином власними культурними елементами. Відтак такому рівню акультурації відповідає *рецептивний,* часто *субординативний* білінгвізм; 2) *середню, або просунуту* акультурацію, що характеризується глибшим засвоєнням елементів чужої культури і якій відповідає *медіальний* білінгвізм; 3) *повну,*

або *кінцеву* акультурацію, внаслідок якої індивід або етнічна спільнота повністю засвоює всі елементи чужої культури. Повній акультурації відповідає *координативний* білінгвізм, що призводить до культурної асиміляції. Більш того, наслідком координативного білінгвізму може бути навіть відмова від рідної мови та перехід на іншу мову, тобто зміна мови.

Виходячи з потреб дослідження комунікативних і лінгвокогнітивних аспектів фонетичної інтерференції в англійському мовленні українських білінгвів у межах соціокультурного поля "мова - культура - поведінка" нам видається доцільним запропонувати таку диференціацію якісних ознак структурно-ментальних рівнів мовленнєво-мисленнєвої діяльності двомовної особистості за критеріями ступеня сформованості її комунікативної компетенції:

1) *монокультурний білінгвізм,* носію якого властива лише когнітивна база його рідної мови;

2) *перехідно-культурний білінгвізм,* який характеризується наявністю у свідомості індивіда фрагментарного співіснування двох когнітивних баз, співвідносних з тими мовами, які засвоюються;

3) *бікультурний білінгвізм,* який передбачає одночасну наявність у свідомості індивіда двох когнітивних баз, співвідносних з мовами, якими він володіє.

У випадку монокультурного білінгвізму засвоєння іноземної мови обмежується лише набуттям монокультурної комунікативної компетенції, і, відповідно, знайомство індивіда з елементами когнітивної бази тієї лінгвокультурної спільноти, мову якої він засвоює, не відбувається. Монокультурний білінгв, спілкуючись іншою мовою, сприймає світ та інтерпретує явища через призму власної мовної культури, а його іншомовне мовлення часто має смислове наповнення рідної мови, спирається на прецедентні феномени її когнітивної бази, активізує кліше, штампи, асоціації, типові для мовної свідомості рідної лінгвокультурної спільноти. Під час спілкування двох монокультурних білінгвів (або монокультурного білінгва з монолінгвом), когнітивні бази яких різняться, виникає *соціумна пресупозиція* або/та *мікропресупозиція*. При цьому їхні когнітивні бази не перетинаються, що може призвести до певних труднощів чи непорозумінь у комунікації. Монокультурний білінгвізм може також набувати сутності рецептивного білінгвізму, або такого, продуктивна реалізація якого відбувається лише час від часу.

Зазначимо при цьому, що у межах перехідно-культурного білінгвізму відбувається формування інтерферованої та диференціюючої перехідної комунікативної компетенцій, яке не приводить до прирощення лінгвокультурної компетенції, що визначає культурну ідентифікацію білінгва, тобто дотримання ним відповідних культурно зумовлених норм, стандартів спілкування. У цьому разі цілком можливо припустити наявність у свідомості індивідів фрагментарного співіснування двох когнітивних баз, співвідносних з тими мовами, які засвоюються. Зазначений тип білінгвізму характеризується середнім рівнем акультурації, високим та середнім ступенем інтерференції у процесі адаптації до чужої лінгвокультури.

Щодо бікультурного білінгвізму, то він передбачає наявність бікультурної комунікативної компетенції, що свідчить про повну або кінцеву акультурацію, високий рівень володіння іноземною мовою і найчастіше набуває сутності продуктивного змішаного білінгвізму. У цьому випадку, на нашу думку, можна говорити і про домінуючу, і про вторинну когнітивну базу особистості, причому домінуюча когнітивна база може і не збігатися з домінуючою мовою спілкування. Така ситуація притаманна, наприклад, свідомості багатьох освічених українців, домінуючою мовою спілкування яких стала російська.

Під час спілкування бікультурного білінгва, що має відповідно дві когнітивні бази, і монокультурного білінгва може виникати ще й *макропресупозиція* за умови, що комунікація відбувається тією мовою, когнітивною базою якої володіє монокультурний білінгв. У цьому випадку, поряд з макропресупозицією, звичайно ж, може мати місце мікропресупозиція та соціумна пресупозиція. Що стосується спілкування бікультурних білінгвів, які мають однакові когнітивні бази, то в зоні перетину може перебувати і одна, і інша когнітивна база. За умови близькоспорідненого білінгвізму в зоні перетину можуть перебувати і дві когнітивні бази одночасно. Навіть якщо бікультурні білінгви мають лише одну спільну когнітивну базу, то під час безпосереднього спілкування відповідною мовою в зоні перетину може бути лише одна, спільна, когнітивна база.

У контексті зазначених проблем неминуче постає питання цілісності особистості білінгва, можливості роздвоєння свідомості у двомовних осіб, конфліктності співіснування двох мовно-

культурних світів у свідомості білінгва. Не заперечуючи можливість існування подібного внутрішнього конфлікту, варто погодитись з думкою Р. Titone [Titone 1991: 439-451] про наявність у двомовних осіб метамовної свідомості, під якою він розуміє їхню метакогнітивну здатність до перемінного, одночасного чи поперемінно-одночасного існування у двох мовних світах. Цілісність особистості у цьому разі забезпечує, на його думку, наявність metaego, яке контролює і синтезує різні вербальні типи поведінки білінгва, співвідносні з відповідними мовними кодами, різні ego, співвідносні з двома мовами білінгва, та врівноважує сприйняття індивідом двох мовних картин світу.

Оскільки в процесі міжкультурної/міжмовної комунікації неминуче має місце зіткнення двох когнітивних колективних просторів, двох емоційно-маркованих кодів, двох мов [Красных 2001: 166-167], тому з'являється новий, складніший когнітивно-емоційний лінгвокультурний простір комунікативної реалізації двомовної особистості, який відзначається гнучкістю, готовністю до подальшої трансформації об'ємної полілектичної логіки свого мислення в лінійну діалектичну логіку комунікації [Клименюк 1998: 182-187; Клименюк 1999: 55-56]. Крім того, слід зважати на здатність трансформації когнітивних структур у мовній свідомості і комунікативній поведінці білінгва як результату перерозподілу психо-енергетичного потенціалу особистості [Калита 2007: 7], внаслідок якої відбувається зіткнення свідомості з новим когнітивно-емоційним образом, що стоїть за іншомовним словом та зумовлює відповідне когнітивне переструктурування. Відтак у двомовної особистості утворюється сумарний, досить гнучкий когнітивний простір: мовна картина світу рідної мови доповнюється новими ксеноконцептами та новоутвореннями у вигляді інтегрованих когнітивних структур.

Викладене свідчить, що феномен двомовної особистості ґрунтується на її здатності до об'єктування через лінгвосоціум і його мовленнєву діяльність «еталонного» потенціалу мовної і когнітивної свідомості носіїв вторинної мови та притаманних їм мовної і концептуальної картин світу. Тому саме рівень усвідомлення двомовною особистістю системи вторинного мовного і когнітивного (соціокультурного) коду, а відповідно і вторинної мовної та концептуальної картин світу, має слугувати критерієм ступеня сформованості рівнів фонетичної інтерференції в англійському мовленні українців як результату функціонування певної структурно-ментальної царини людини, що породжує і контролює складний процес її мовленнєво-мисленнєвої діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф.С. Бацевич. - К.: Видавничий центр "Академія", 2004. - 344 с.
2. Богин Г. И. Герменевтические последствия универсализаций в методике преподавания русского языка как иностранного / И.Г.Богин // Hermeneutics in Russia. - 1998. - Vol. 2. - Issue 3. - P. 1-4.
3. Бондаренко Я.О. Дискурс акцентуйованих мовних особистостей: комунікативно-когнітивний аспект (на матеріалі персонажного мовлення в сучасній американській художній прозі): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04, "Германські мови" / Я.О. Бондаренко. - К., 2002. - 19 с.
4. Буданова Е.А. Реализация современных лингводидактических концепций в рамках педагогической практики (на примере концепции вторичной языковой личности) / Е.А. Буданова // Ярославский педагогический вестник. - 2004. -. № 4 (41) - С. 1-8.
5. Верещагин Е.М. Психологическая и методическая характеристика двуязычия / Е.М. Верещагин. - М.: Изд-во МГУ, 1969. - 160 с.
6. Воробьева О.П. Вирджиния Вульф в аспекте языковой личности: когнитивный этюд / О.П. Воробьева // Язык и транснациональные проблемы: Материалы I Междунар. науч. конф. Т. II. - М.; Тамбов: Изд-во ТГУ им. Г.Р.Державина, 2004. - С. 50-55.
7. Гальскова Н.Д. Теория обучения иностранным языкам: Лингводидактика и методика: учеб. пособие для студ. лингв. ун-тов и фак. ин. яз. высш. пед. учеб. заведений / Н.Д. Гальскова, Н.И. Гез. - М.: Издательский центр "Академия", 2004. - 336 с.
8. Гнатюк Л. Мовні картини світу дво- і кількамовної особистості / Л.Гнатюк // Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук. праць. -Вип. 9. - К., 2003. - С. 71-75.
9. Донец П.Н. Основы общей теории межкультурной коммуникации: научный статус, понятийный аппарат, языковой и неязыковой аспекты, вопросы этики и дидактики / П.Н. Донец.- Харьков: "Штрих", 2001. - 386 с.
10. Иванова Л. Двуязычие с позиции современной когнитивной лингвистики / Л. Иванова // Наукова спадщина професора С.В.Семчинського і сучасна філологія: Зб. наук. пр. - К.: ВПЦ „Київський університет", 2001. - Ч.1. - С. 445-450.
11. Калита А.А. Актуалізація емоційно-прагматичного потенціалу висловлення: Монографія / А.А. Калита.- Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. - 320 с.

12. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность / Ю.Н. Караулов. - М.: КомКнига, 2006. - 264 с.
13. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В.И. Карасик. - М.: Гнозис, 2004. - 390 с.
14. Карлинский А.Е. Основы теории взаимодействия языков / А.Е.Карлинский. - Алма-Ата: «Гылым», 1990. - 181 с.
15. Клименюк О.В. Полілектика як філософсько-методологічне підгрунтя культури та пізнання / О.В. Клименюк // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія. - 1998. - Вип. VII. - С. 172-187.
16. Клименюк О.В. Уніфікація, діалектика та полілектика у науковому пізнанні / О.В. Клименюк // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Філософія. Економіка. Соціологія. - 1999. - Вип. 2. - С. 52-63.
17. Красных В.В. Основы психолингвистики и теории коммуникации: Курс лекций / В.В. Красных. - М.: ИТДГК "Гнозис", 2001. - 270 с.
18. Нерознак В.П. Языковая личность / В.П. Нерознак, И.И.Халеева // Эффективная коммуникация: история, теория, практика: Словарь-справочник / Отв. ред. М.И. Панов; сост. М.И. Панов, Л.Е. Тумина. - М.: Олимп, 2005. - С. 587-591.
19. Потапенко С.І. Мовна особистість у просторі медійного дискурсу (досвід лінгвокогнітивного аналізу): Монографія / С.І. Потапенко. - К.: Вид. центр КНЛУ, 2004. - 360 с.
20. Тамерьян Т.Ю. Моделирование языковой личности в свете современных концепций / Т.Ю. Тамерьян // Актуальные проблемы филологии и педагогической лингвистики: Сборник научных трудов. Вып. VIII / Под ред. докт. филол. наук Т.Ю. Тамерьян. - Владикавказ: Изд-во СОГУ, 2006. - С. 117-126.
21. Халеева И.И. Вторичная языковая личность как реципиент инофонного текста / И.И. Халеева // Язык - система. Язык - текст. Язык - способность. - М.: Наука, 1995. - С.277-285.
22. Черничкина Е.К. Вторичная языковая личность в условиях межкультурной коммуникации / Е.К.Черничкина // Известия Волгоградского государственного педагогического университета.- 2004. -№ 3 (08). - С.23-28.
23. Черничкина Е.К. Концепция искусственного билингвизма в теории языка: монография / Е.К.Черничкина. - Волгоград: Перемена, 2007. - 220с.
24. Шахнарович А.М. Языковая личность и языковая способность / А.М.Шахнарович // Язык - система. Язык - текст. Язык - способность. - М.: Наука, 1995. - С. 213-223.
25. Шумарова Н.П. Мовна компетенція особистості в ситуації білінгвізму: Монографія / Н.П. Шумарова. - К.: Київський державний лінгвістичний університет, 2000. - 283 с.
26. Grosjean F. The bilingual as a competent but specific speaker - hearer / F.Grosjean // Journal of Multilingual and Multicultural Development. - 1985. -. № 6. - P. 467-477.
27. Grosjean F. Processing mixed language: issues, findings and models / F.Grosjean // Tutorials in Bilingualism: Psycholinguistic Perspectives. - New York: Lawrence Erlbaum Associates, Mahawa, 1997. - P. 225-254.
28. Hakuta K. Mirror of Language: The Debate on Bilingualism / K. Hakuta. - New York: Basic Books, Inc., Publishers, 1986. - 268 p.
29. Meuter R.F.I.. Language selection in bilinguals: mechanisms and processes / R.F.I. Meuter // Handbook of Bilingualism: Psycholinguistic Approaches. - New York: Oxford University Press, 2005. — P. 349-370.
30. Poulisse N. Language production in bilinguals / N. Poulisse // Tutorials in Bilingualism.- New York: Lawrence Erlbaum Associates, Mahawa, 1997. - P. 201-224.
31. Romaine S. Bilingualism. - Oxford: Blackwell Publishing, 2004. - 384 p.
32. Titone R. Language contact and code switching in the bilingual personality / R.Titone // Language in Contact and Contrast. Essays in Contact Linguistics. - Berlin, New York, 1991. - P. 439-451.
33. Walters J. Bilingualism: The Sociopragmatic-Psycholinguistic. — New York: Lawrence Erlbaum Associates, 2004. — 323 p.

Ірина ГУМЕНЮК ***© 2008***

СЕМАНТИКО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ МОДИФІКАЦІЇ ВИСЛОВЛЕНЬ З ІНТЕР'ЄКТИВАМИ

Комунікативно-семантичні можливості висловлення, мовець як суб'єкт, що породжує текст, інформаційна структура елементів висловлення - це ті питання, які викликають все більшу зацікавленість сучасних науковців-лінгвістів. Зокрема, інформаційна структура інтер'єктивів відкриває широке поле для дослідження процесу творення висловлень, їх прагматичного спрямування та реактивної функції. Суб'єктивність як яскрава ознака семантики інтер'єктивів дає